

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ
ФАКУЛЬТЕТ КУЛЬТУРИ І КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ
КАФЕДРА СЦЕНІЧНОГО МИСТЕЦТВА І КУЛЬТУРИ**

ТВОРЧИЙ ПРОЄКТ

(Анотація до демонстрації творчого проєкту: "Створення сценічного образу Першої Доньки у виставі за мотивами п'єси Януша Гловацького "Замазура": від драматургічного аналізу до сценічного втілення")

Виконала:

студентка 4 курсу, групи БАМП 1-22

спеціальності – 026 Сценічне мистецтво

ОП «Акторська майстерність та
продюсування»

Дядечко Валерія Юріївна

Керівник творчого проєкту:

доцент кафедри, заслужений артист України

Довженко В'ячеслав Валерійович

Посилання на відеофіксацію творчого проєкту:

<https://youtu.be/LQiTwrrhrLM?si=i56Jl7xZrAtYb19B>

Київ 2026

ЗМІСТ

1. ВСТУП.....	3
2. АНАЛІЗ ПРЄСИ	
2.1 Загальні відомості про п'єсу та її актуальність.....	4
2.2 Літературний аналіз.....	5
2.3 Висновок.....	7
3. АНАЛІЗ ДРАМАТУРГІЧНОГО ТВОРУ ТА РОЛІ	
3.1 Робота над образом.....	8
3.2 Практичний етап роботи. Отримання результатів. Втілення задуму.....	11
3.3 Розвиток ролі під час роботи над виставою. Включення в загальну концепцію вистави.....	14
3.4 Підсумковий аналіз роботи над роллю.....	15
3.5 Висновок.....	15
4. МЕТОДИ АНАЛІЗУ ТА ПОШУКІВ	
4.1 Акторські техніки застосовані у створенні ролі.....	16
4.2 Вплив спеціальної літератури на пошуки та створення персонажа.....	18
5. ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ. Висновки	
5.1 Оцінка власних результатів та успіхів.....	19
5.2 ВИСНОВКИ.....	20
6. ДЖЕРЕЛА.....	21
7. ДОДАТКИ.....	22

1. ВСТУП

Театр завжди мав велике значення для народів, виконуючи важливу моральну, культурну та суспільну роль. Український театр разом із його традиціями та розвитком став невід'ємною частиною національної культури, являючи собою унікальне явище в багатовіковій історії українського мистецтва. Сучасний театр перебуває у постійному процесі трансформації, шукаючи нові шляхи вираження та переосмислюючи як класичні, так і модерні п'єси, щоб показати їхню сутність крізь призму актуальних подій, цінностей і реалій сьогодення. По суті, театральне дійство є дзеркальним відображенням нашого реального життя. Яскравим прикладом, цього, є відома соціально-психологічна драма, польського драматурга Януша Гловацького **«Замазура»** - однойменна п'єса, яка ставиться в театрах України. П'єса проникає вглиб людської природи, розкриваючи темні грані жорстокості та піднімаючи важливі суспільні питання. Серед них — маніпуляція та лицемірство: режисер, прагнучи створити ефектний репортаж, переступає через людську гідність, знецінюючи життя особистості заради яскравого кадру. Також автор торкається теми тоталітарної системи: заклад, який має перевиховувати та допомагати підліткам, насправді стає місцем морального зламу, де цінується лише покора та підкорення. Людська слабкість та прагнення до особистої вигоди виявляються у безкомпромісній готовності оточуючих поступатися совістю заради власної вигоди чи виживання. Ця інтерпретація, відкриває простір для глибокого дослідження важливих соціально-психологічних тем, зокрема руйнівного впливу закритого інституційного середовища на формування та розвиток підліткової особистості, проблеми булінгу, механізмів маніпуляції та систематичного приниження людської гідності. Актуальність такого погляду обумовлена зростаючою потребою в осмисленні й впорядкуванні практичних підходів до роботи актора — від ґрунтового аналізу драматургічного тексту до глибокого емоційно-фізичного занурення в роль, враховуючи динаміку сучасного театального процесу.

2 Аналіз п'єси

2.1 Загальні відомості про п'єсу та її актуальність

Творчим матеріалом для кваліфікаційної роботи стала п'єса відомого польського драматурга Януша Гловацького «Замазура». За назначенням режисера Довженка В'ячеслава Валерійовича була обрана роль Першої Доньки. Сама п'єса за своєю суттю є гострою соціальною драмою з елементами чорного гумору та гротеску, однак жанрове забарвлення фінальної вистави значною мірою визначається режисерським баченням. У тексті драматург пропонує нестандартний погляд на конфлікт: казкова історія про Попелюшку накладається на суворі реалії виправно-виховній колонії для неповнолітніх дівчат. Основою твору є драматизм ситуації, побудованої на тотальному контролі та маніпуляціях, коли адміністрація закладу разом із приїжджим кінорежисером створюють ілюзію «правди», яка лише вигідно виглядає на екрані, у той час як справжні почуття та щирість дівчат у колонії залишаються знеціненими. Висхідною подією у виставі стає бунт у колонії, який організовують дівчата під впливом Попелюшки.

Режисерське рішення¹ щодо образу Першої Доньки² розширює традиційне уявлення про неї як про примхливу казкову кокетку, наділяючи її рисами складної, глибоко травмованої підліткової особистості. Вона змушена демонструвати свою невпевненість, аби захиститися від ще більшої жорсткості оточуючого середовища. З сучасної точки зору цей образ уособлює типаж агресивного лідера у підліткових групах, який діє через страх втрати своєї позиції. Її походження з нижчих соціальних верств (сирота, правопорушниця) спонукає до боротьби за увагу та визнання, нерідко через використання маргінальних методів. Творчий процес із режисером, передбачав акцент саме на актуалізації цього болючого виміру її існування. Завдяки експериментам із формою — впровадженню насичених пластичних зонгів і скороченню побутових діалогів — вдалося зробити п'єсу більш насиченою, чіткою та зрозумілою

сучасному глядачу. В нашій сценічній адаптації було здійснено художнє рішення — зміну статі персонажа Заступника директора з чоловічої на жіночу. Цей крок дозволив повністю вилучити з вистави конфлікт сексуального підтексту та загрози чоловічого аб'юзу стосовно вихованок.

2.2. Літературний аналіз

Історичний контекст

Подій п'єси Януша Гловацького «Замазура»¹ відображає гостру атмосферу кінця XX століття — доби глобальної кризи тоталітарних ідеологій, занепаду соціальних інститутів та поширення інституційного цинізму. У цьому нестабільному періоді автор через мистецький протест² намагається привернути увагу до проблеми тотального контролю та маніпуляції людською свідомістю. Вибір простору жіночої виправної колонії у ролі головної локації є символічним: це мікромодель суспільства, яке перебуває у здійсненному механізмі репресивної системи. Розгортання конфлікту між особистістю та владними структурами саме у цьому контексті дозволяє автору підкреслити драматизм впливу репресій на людське «Я».

Дослідження взаємодії між персонажами розкриває глибинний сенс п'єси: адміністрація колонії разом із Кінорежисером є уособленням владних структур, які експлуатують слабких і беззахисних дівчат, створюючи фальшиві ідеологічно вигідні образи. Ця картина життєвої несправедливості, майстерно окреслена драматургом, висвітлює замкнуте коло деструктивного впливу системи, яке знищує особистість і примушує людину зректися власної сутності.

У сьогоденнішніх реаліях тематика твору набуває нових, актуальних значень, перегукуючись із такими феноменами сучасного цифрового світу, як «фейкові новини», медійні маніпуляції, створення симулякрів і соціальний тиск, що порушує крихкий баланс психіки людини. Дії персонажів п'єси стають яскравим відображенням механізмів психологічного впливу, актуальних у сучасному культурному ландшафті — через соціальні мережі, цифровий контроль та інституційну агресію.

Тематичне й ідейне наповнення твору акцентує увагу на кризі автентичності особистості — болісній можливості зберегти свою сутність у жорстокому світі, де нав'язуються чужі соціальні ролі. Ця концепція пронизує весь твір, розкриваючись у складному та багатогранному конфлікті, який потребує ретельного аналізу з боку виконавців.

Так, зовнішній конфлікт п'єси проявляється на кількох рівнях: це як боротьба серед вихованок колонії за можливість проявитися в ролях казки «Попелюшка», сприйманих ними як єдиний шанс на свободу, так і глобальна конфронтація між безправними дівчатами та цинічною системою в особі Кінорежисера.

Водночас внутрішній конфлікт несе моральну вагу: персонаж Першої Доньки переживає драму внутрішнього розриву між залишками людської чутливості та необхідністю жорстокості як способу виживання в соціальній ієрархії колонії.

Актору, працюючи над цим образом, слід звернути увагу на її психологічну природу — глибинне протистояння співчуття і прагматизму.

Драматургічний аналіз ролі

Роль Першої Доньки свідчить про її винятково значущу позицію в композиційній та ідейній структурі п'єси. Її функція полягає у створенні та підтримці репресивного мікроклімату, що оточує головну героїню — Замазуру. Перша Донька є активним інструментом реалізації намірів адміністрації, яка прагне зберегти свою владу, забезпечуючи власну привілейованість у межах тюремної системи. Цей персонаж демонструє динаміку стагнації та моральної деградації, що стають ключовими в траєкторії її розвитку.

Варто зазначити, що її драматична функція простежується у поступовій трансформації від ілюзії всемогутності та уявного контролю над оточуючими до трагічного усвідомлення своєї обмеженої ролі як маніпульованого інструмента.

Початкове піднесення, згодом змінюється на глибоке розчарування, коли виявляється, що вона є лише маріонеткою в руках владних структур.

2.3 Висновок

Отже, проведений всебічний аналіз літературної основи п'єси Януша Гловацького «Замазура» дав змогу точно окреслити координати існування персонажа в межах режисерського задуму. Початковий етап інтелектуального дослідження засвідчив, що глибоке опрацювання конфліктних рівнів твору є ключовою передумовою для усвідомленого подолання акторських стереотипів і сценічних кліше. Переосмислення тексту виявило, що образ Першої Доньки має фундаментальне композиційне значення для розкриття всепроникного соціального тиску, конформізму та підліткової деструктивності, що наразі надає цій ролі особливої актуальності в контексті сучасного театру.

Дослідження соціальної позиції та класової приналежності персонажа крізь призму сьогодення, виявило гостру актуальність цієї ролі для сучасного театрального процесу, оскільки вона безпосередньо апелює до впізнаваних у реальності проблем булінгу, дефіциту любові та захисної агресії у молодіжному середовищі. Експерименти з формою та змістом твору здійснені спільно з режисером, допомогли зробити внутрішній конфлікт героїні більш випуклим і динамічним, що забезпечує прямий та емоційний відгук у сучасного глядача. Крім того, проведений драматургічний аналіз ролі дав змогу чітко зафіксувати місце Першої Доньки у загальній структурі твору та вибудувати цілісну лінію її внутрішніх процесів протягом вистави.

3 АНАЛІЗ ДРАМАТУРГІЧНОГО ТВОРУ ТА РОЛІ

3.1 Робота над образом

Біографія персонажу:

Для створення яскравого, багатогранного та психологічно правдоподібного образу Першої Доньки необхідно було заповнити прогалини, залишені у драматичному тексті Януша Гловацького. Цей складний творчий шлях² включав побудову детального «життєвого роману» для героїні, яка, будучи вихованкою колонії яка стиклася з несправедливістю свого життя. Основна мета цього дослідження полягала у глибокому аналізі обставин, що формували її світогляд, та в реконструкції етапів її минулого, які стали визначальними для її характеру та призвели до трагічних і суперечливих вчинків у сюжеті п'єси.

Особливу увагу під час аналізу було зосереджено на пошуках витоків деструктивної поведінки героїні. Її життєва історія розгорталася в токсичних умовах неблагополучної родини, де насилля – як фізичне, так і психологічне – з боку батьків було звичним явищем. Наприклад, коли батько напився і зачинив її у підвалі вона вилізла через вікно, і донесла на нього. Постійне відчуття відторгнення та непотрібності вкоренилося в її свідомості, особливо підсилюючи байдужістю з боку суспільства. У підлітковому віці це призвело до перших правопорушень, які можна розуміти як спонтанний акт протесту проти байдужості світу, жорстокості оточення та несправедливості.

Підготовка до виконання ролі потребувала від актора значних зусиль у дослідженні внутрішньої логіки Першої дочки, аби мотиви кожної її дії були зрозумілими й виправданими в контексті історії. Навіть найсуперечливіші чи аморальні її вчинки мали сприйматися як неминучий результат життєвих умов, у яких вона опинилася. Наприклад, її схильність до маніпуляцій або доносів на інших могла інтерпретуватися як засіб самозахисту в жорстокому і недоброзичливому середовищі колонії. Для виконавця ці пошуки були непростими: потрібно було подолати початкове неприйняття етичного боку персонажа, щоб глибше зрозуміти його мотивацію. Такий поступовий процес усвідомлення² привів до своєрідного внутрішнього катарсису, дозволяючи

акторові досягти справжнього співпереживання та прийняття героїні.

Отже, створення образу Першої Доньки стало багаторівневим творчим випробуванням, яке потребувало уважного опрацювання не лише видимих аспектів персонажа, а й багатовимірності його внутрішнього світу. Завдяки такій методології вдалося не просто передати переконливий образ на сцені, але й розкрити складність людських переживань і боротьби за виживання у зневажливому соціальному середовищі.

Аналіз характеру, мотивів та цілей персонажа

Перша Дочка живе у постійному внутрішньому конфлікті, керуючись сильним, майже інстинктивним бажанням вирватися із задушливих стін виправної колонії. Саме це нестримне прагнення свободи стає її головним рішенням, визначаючи кожен вибір і кожную дію впродовж вистави. Її зустріч із Кінорежисером, вона сприймає як єдиний шанс на втечу від реальності — ніби рятівну соломинку, заради якої готова жертвувати усім. Головна мета Першої Дочки — стати кінозіркою за допомогою Режисера, досягти омріяної свободи й довести собі та іншим свою цінність і значимість. Це бажання визначається її багаторічними комплексами меншовартості, які вона судомно намагається подолати. Однак у разі невдачі чи загрози планам вона занурюється у відчай.

Глибше розуміння цієї героїні стало можливим завдяки ретельному аналізу її внутрішнього світу, що проводиться через порівняння змісту драматургічного тексту. З одного боку, розглядалася самопрезентація Першої дочки : її слова про власну силу, упевненість, незалежність і прагнення бути господарем своєї долі. З іншого — ці риси опонували поглядам інших дівчат у колонії, які бачили в ній лише слабкість, боягузтво, поступливість і готовність зрадити. Така дуальність у сприйнятті підкреслює трагічну розщепленість її натури. За фасадом ховається налякана й самотня дівчина, яка безнадійно бореться зі своїми глибокими страхами, болем і невпевненістю у собі.

Стосунки з іншими персонажами

Внутрішній світ образу Першої Доньки найглибше розкривається через її інтенсивну взаємодію з іншими персонажами твору. Ці взаємодії представлені у формі конфліктіві попущення зі сторони Принца . Саме через такі протистояння поступово формується цілісне уявлення про складну внутрішню динаміку цієї героїні. У цьому аспекті важливо відзначити, що Перша Донька є невід'ємною представницею так званого "табору". Вона стає жертвою аб'зу зі сторони Принца, на очах дівчат колонії. Перша дочка заздрить Замазури за здатність зберегти людську гідність і залишатися непохитною перед обличчям репресивної системи. Попелюшка заступається за Першу дочку, у конфлікті з Принцом, і просить пробачити її перед усіма, тим самим поставивши репутацію принца під загрозу.

Фізична і пластична характеристика:

На основі ретельних спостережень за пластикою сучасних підлітків, перехожих та знайомих у повсякденному житті було створено унікальну фізичну партитуру ролі в межах «розвідки тілом». Цей₁ так званий₁ «балет» відображає внутрішній і зовнішній світ персонажа, дівчину якій 16-17 років. Його ізольоване існування та особливий соціальний статус суттєво позначилися на тілесності, формуючи характерну манеру руху. Увагу привертають хронічно напружені, підняті плечі – мов захисний бар'єр, та жести, що є не різкими, незграбними і кучими, але водночас зарядженими експресією.

Внутрішня енергія персонажа фокусувалася у двох ключових точках, які спрямовували тілесний вираз актора на сцені. Пахова зона транслювала тваринну самовпевненість і виклик, тоді як напружена грудна клітка ставала центром накопиченої образи та прихованого страху. Важливу роль у створенні образу зіграв детальний аналіз костюму. Елементи сценічного одягу склалися з масивного казенного взуття, яке належало колонії, і яке додавало ваги рухам, немов стискаючи персонажа до землі, та бутафорської сукні, що асоціювалася з казковим образом Першої Дочки. Це поєднання створювало візуальний контраст між трагічністю та абсурдністю ситуації, підкреслюючи внутрішній розлад

персонажа й драматизм його існування.

Голосові особливості:

Робота над мовною характеристикою включала тренінг дикційних та голосових можливостей. Для Першої Доньки було знайдено регіональне мовлення з використанням підліткового сленгу, занижений, дещо сиплий тембр голосу та форсований, істеричний тон у моменти конфліктів, що деталізувало її біографію.

3.2 Практичний етап роботи. Отримання результатів. Втілення задуму

На початку репетиційного процесу між моєю особистістю і персонажем Першої Доньки існувала максимальна ментальна та емоційна відстань. Психологічний портрет вихованки колонії вимагав прояву рис, які є абсолютно чужими та не притаманними мого характеру, схильності до психологічного насильства. Вчинки героїні, пов'язані з моральним тиском, булінгом, спочатку викликали внутрішній спротив.

Процес акторського перевтілення та створення багатовимірної, психологічно насиченого сценічного образу виходить далеко за межі інтуїтивного пошуку чи простого імітування зовнішніх проявів людської поведінки. Успішна робота над роллю вимагає усвідомленого та системного підходу, побудованого на чітких методологічних засадах. Це допомагає уникнути стереотипного бачення, механічного відтворення емоцій і спрощеного осмислення драматичного матеріалу. Така вимога стає особливо важливою у випадку роботи з драматургією Януша Гловацького. Адже, властиве його творам поєднання соціальної напруги, гротескових елементів і трагіфарсу ставить перед актором амбітне завдання: продемонструвати виняткову гнучкість та глибокий інтелектуальний аналіз, проникаючи в кожен деталь поведінки свого персонажа.

У процесі створення сценічного образу Першої Доньки в рамках вистави «Замазура», ключову роль відіграла спеціалізована література, що охоплює театральну майстерність, психологію, а також аспекти соціології. Ці матеріали

стали фундаментом для подолання глибокого внутрішнього конфлікту між моїм власним життєвим досвідом і сутністю персонажа — заляканої та позбавленої прав вихованки колонії. Завдяки ретельному аналізу робіт провідних реформаторів театральної справи, а також досліджень, що стосуються закритих соціальних систем, вдалося створити послідовну й багатогранну драматургічну основу для розвитку ролі. Такий підхід дозволив не лише відтворити психофізичну природу героїні з її властивими переживаннями, а й логічно пояснити її найпринизливіші прояви. Саме вони, на тлі колективного терору, виступають як прийнятна і, часто, єдина стратегія для забезпечення виживання в умовах жорсткого соціального контролю.

Робота з режисером

Взаємодія з режисером, у процесі роботи над сценічним втіленням образу Першої Доньки, базувалася на принципах глибокого психологічного аналізу та виявилася ключовим етапом для правильного включення ролі в загальну концепцію вистави. Режисером було поставлене чітке завдання — категорично відмовитися від одновимірного лиходійства і не грати Першу Доньку як «негативного персонажа». Натомість, найважливішим орієнтиром у репетиційному процесі, став пошук глибокого внутрішнього виправдання кожного її вчинку, щоб вивести образ на рівень об'ємного художнього образу. Саме тому, під час репетицій, ми багато працювали над тим, щоб навіть у найбільш жорстоких сценах, крізь зовнішню агресію, прочитувався підсвідомий страх персонажа, вона намагається зайняти своє безпечне місце в суворій ієрархії колонії. Підладузничиство моєї героїні, в режисерському трактуванні, постає не як вроджена вада характеру, а як єдиний доступний спосіб психологічного самозахисту в лещатах системи.

Репетиційний процес

Процес створення вистави відбувався поетапно, кожен з яких відіграв важливу роль у вибудові сюжетної цілісності та емоційного наповнення і мав

тісний взаємозв'язок з іншими. На першому етапі, акцент був зроблений на детальному аналізі тексту, структури конфліктів, мотивацій персонажів та створенні їхніх характеристик і монологів. Цей етап виявився визначальним для формування глибокого психологічного портрету Першої Доньки, яка постає як жертва, що зазнає сильного тиску через несправедливі звинувачення.

Наступний етап, передбачав поглиблену роботу над етюдами та дослідженням психофізичної природи персонажів. Задля автентичного відтворення атмосфери колонії, спрямувався фокус на розробку пластичних рішень для головної героїні. Напруга тіла, уривчасте дихання, пригнічена постава — ці фізичні прояви стали виразними символами страху героїні та її прагнення залишатися непомітною.

Репетиційний процес сприяв формуванню складних взаємовідносин між персонажами. Особлива увага приділялася глибокому психологічному зв'язку між Першою Донькою та Принцом, що дозволило підкреслити не лише акти насильства, а й тонкощі емоційної боротьби: внутрішній страх, спроби викликати співчуття та поступливість. У сценах із Попелюшкою акцент зосередився на розкритті її внутрішнього конфлікту — страху перед протестом і усвідомленням можливих наслідків супротиву.

Робота зі сценами насильства вимагає особливої уваги до емоційної автентичності, уникаючи зайвого драматизму. Основний акцент зосереджено на переживаннях і емоційному стані Першої Доньки: від тривожного очікування неминучої небезпеки до повної капітуляції після зіткнень.

Фінальним етапом стало об'єднання всіх сцен у єдину композицію, яка відображала руйнівний вплив колоніальної обстановки через життєвий шлях і переживання Першої Доньки.

Візуальні та звукові аспекти відіграли ключову роль у створенні повноцінного образу головної героїні. Замкнена сценографія колонії підсилювала атмосферу поневолення та тривоги, а тривожний звуковий супровід посилював фізичні реакції героїні. Мінімалістичний підхід до образотворчих засобів дозволяє сконцентрувати увагу глядача на деталях рухів і голосу

персонажів, зокрема, ще більше увиразнює трагізм образу Першої Доньки.

3.3 Підсумковий аналіз

На початку роботи над образом Першої Доньки мені здавалося, що її характер обмежується роллю слабкої та беззахисної жертви обставин, позбавленої внутрішньої логіки та чіткої поведінкової стратегії. Спершу я будувала її образ на страху й беззахисності, але з кожним новим аналізом матеріалу ставало зрозуміло, що такий підхід робить персонаж поверхневим, перетворюючи його на шаблонну фігуру без живої глибини.

Моя робота з цим образом розпочалася зі спрощеної моделі «заляканого підлітка», проте згодом вона переросла у створення більш складного, багатогранного і психологічно достовірного характеру. Глибокий аналіз драматургічних конфліктів п'єси та стосунків Першої Доньки поступово виявив її внутрішні суперечності. Я зосередилася на пошуку мотивації для її дій через призму інстинкту виживання. Вирішальним кроком у роботі стало вигадкування власної біографії героїні та написання монологу про її дитячі переживання й перші зустрічі з несправедливістю. Це дозволило мені краще зрозуміти її глибокий страх перед владою та причини формування синдрому набутої безпорадності.

Розвиток образу включав також роботу над пластичністю та голосом. Уникаючи надмірної емоційної жестикуляції, я перейшла до більш стриманого фізичного образу: стиснуте тіло, підняті плечі, скута грудна клітка й раптові моменти заціпеніння стали характерними рисами моєї Першої Доньки. Її голос також змінювався в процесі гри: від високих, плаксивих інтонацій у бік приглушеного шепоту й зломлених тонів в кульмінаційні моменти, що повніше розкривало драматизм персонажа.

Співпраця з іншими акторами на сцені стала ключем до завершення роботи над образом. Напружені взаємовідносини з Принцом еволюціонували з очевидного конфлікту між жертвою та агресором у складну психологічну взаємодію. Перша дочка боїться зайвий раз подивитися, або щось сказати

Принцу, адже це могло спровокувати нове коло насильства по відношенню до неї. І лише в день прем'єри образ остаточно сформувався — наповнений глибиною, очищений від стереотипів і точно інтегрований у режисерське бачення вистави.

3.4 Підсумковий аналіз роботи над роллю

Процес народження цього образу відбувався через суворе дотримання поетапної системи акторського відбору засобів виразності. Почавши з кабінетного читання п'єси та ретельного аналізу соціокультурного контексту Януша Гловацького, я поступово занурювалася у внутрішню логіку твору, вибудовуючи «роман життя» та детальну біографію своєї героїні для заповнення текстових прогалин. Наступним найважливішим кроком став перехід від «розвідки розумом» до «розвідки тілом». Кульмінаційною стало переосмислення сцени з казкою, де завдяки адаптації простору й сценографії Перша Донька вперше відкидала захисну маску й розказала про свої таємні мрії. Голосовий та дикційний пошук допоміг сформувати точний звуковий образ.

Висновок 3.5

Робота над створенням сценічного образу Першої Доньки стала для мене важливою практикою опанування методів глибокого психологічного та біографічного аналізу ролі. У процесі реалізації цього творчого проєкту я дійшла до розуміння, що для істинного існування персонажа на сцені недостатньо лише зовнішньо передавати емоційний стан чи соціальний статус героя. Ключовим є віднайдення прихованої внутрішньої логіки кожного вчинку, паузи чи компромісу персонажа, а також розкриття причин навіть найсуперечливіших або принизливих проявів його поведінки. Цей досвід навчив мене безжально досліджувати персонажа, шукаючи в ньому живу особистість із її унікальними травмами, страхами і власними механізмами самозахисту в обставинах кризового та замкненого середовища.

4. МЕТОДИ АНАЛІЗУ ТА ПОШУКІВ

4.1 Акторські техніки застосовані у створенні ролі

Під час створення ролі було проведено ґрунтовний аналіз організації творчого процесу, що сприяло свідомому засвоєнню акторських інструментів і розробці індивідуальної методики роботи над сценічним образом. Концепція втілення образу Першої Доньки формувалася на основі поєднання класичних і сучасних акторських підходів, які допомогли перетворити теоретичний аналіз драматургії на емоційно насичене й психологічно достовірне існування в межах вистави.

Системний аналіз п'єси

Важливим у роботі професійного актора, є глибоке занурення у першоджерельне ставлення до авторської думки. При аналізі п'єси Януша Гловацького «Замазура», я не обмежилась вивченням реплік ролі Першої Доньки, а докладно досліджувала тексти інших персонажів, приховані мотиви кожної сцени та точний емоційний стан героїні в кожен момент сценічного часу.

Також значний вплив на мою роботу мала концепція Леся Курбаса, викладена у його праці «Філософія театру». Вона звернула мою увагу на метод внутрішньої трансформації актора через образ, дію та ритм, що сприяло глибшому осмисленню психологічної природи персонажа. Крім цього, я враховувала досвід кінематографічних і театральних робіт, присвячених темі жінками та підлітками які сидять у колонії суворого режиму, а також аналізувала реальні документальні інтерв'ю з підлітками, які пережили системний булінг. Такі дослідження допомогли знайти правильне розуміння персонажа

Біографічний метод

Оскільки текст п'єси не надає достатньої інформації про минуле Першої Доньки, розробка її біографії стала ключовим етапом у процесі створення образу та глибокого занурення в роль. Я провела ґрунтовний аналіз її можливого життєвого шляху, де основними акцентами стали вплив депресивного сімейного

середовища, пережиття перших несправедливих звинувачень у дитячому віці та психологічні травми, які визначили її характер, спричинивши втрату здатності до опору. Важливою складовою цього аналітичного підходу стало написання додаткового монологу, в якому героїня згадує момент першого звинувачення у злочині, пограбуванні. Але перший раз не було доказів проти неї, і її відпустили. Вона закохалась в приятеля свого брата, якого заарештували, і вирішила піти на злочин пограбувати ювелірний магазин, щоб опинитися разом з коханим. Її заарештували, ось так вона опинилася в підлітковій колонії, але вона не врахувала той факт що він старший за неї, і їм не судилося бути разом.

Застосування біографічного методу дало змогу більш зрозуміти мислення персонажа. Перша Донька постійно прагне догодити Принцові, усміхаючись йому навіть у моменти принижень. Як акторці мені стало очевидним, що це є відображенням її боротьби за фізичне виживання в умовах жорсткого соціального контексту п'єси.

Етюдний метод пошуку

Під час репетиційного процесу значна увага приділялася імпровізаційним вправам, які допомогли зробити аналіз поведінки персонажів в умовах, що виходили за межі прямого авторського тексту. Через етюди я детально досліджувала атмосферу, яка склалася в підліткової колонії, динаміку взаємин між її сокамерницями, а також приховані механізми жорсткої субординації всередині дівочої спільноти. Зокрема, створювалися етюди, які зображували життя у замкнутому просторі: спільні примусові роботи, побутові суперечки через дрібниці, ситуації колективного бойкоту або раптового психологічного тиску. Саме завдяки цим практичним експериментам поступово формувалася фізична пластика Першої Доньки — її звичка миттєво опускати голову при появі Принца, ляклива реакція на різкі звуки та майстерність ставати майже «невидимою» для інших.

Метод внутрішнього монологу

Для мене було надзвичайно важливо уникнути поверхового виконання ролі «забитої дівчинки». Я прагнула чітко розуміти, що саме переживає Перша Донька в кожному мить: які страхи її охоплюють, про що вона думає і що намагається приховати. Наприклад, у напруженій сцені публічного приниження, коли Принц спеціально провокує Попелюшку, використовуючи катування моєї героїні, її внутрішній монолог був наповнений панічним благанням: «Лише б не показати біль», «Попелюшко, прошу, мовчи, не захищай мене, бо коли всі підуть — Принц мене відлубцює». Цей потік думок допомагав зберігати високу психологічну напругу, уникати зайвої театральності та робити кожен мовчазний реакцію емоційно виправданою.

4.2 Вплив спеціальної літератури на пошуки та створення персонажа

Успішна реалізація творчого проєкту та створення яскравого, художньо переконливого образу вимагає не лише досконалого володіння навичками акторської майстерності, але й глибокого теоретичного осмислення методології творчого процесу. Теоретична підготовка дозволяє актору свідомо структурувати свою роботу, знаходити унікальні підходи для подолання професійних викликів та будувати власну систему роботи над роллю. Це особливо стало очевидним у процесі створення образу Першої Доньки у виставі за мотивами п'єси Януша Гловацького «Замазура». Жанр психологічного трагіфарсу вимагав від мене виняткової емоційної поведінки, точного володіння пластичним тілом і глибокого проникнення у природу людських страхів в умовах замкненого середовища.

Під час репетицій і самостійного опрацювання ролі значний вплив на формування сценічного образу справила театральна література. Завдяки їй я змогла ретельно дослідити всі рівні запропонованих обставин, зануритися у спосіб мислення наляканого підлітка та знайти внутрішню мотивацію для вчинків героїні, які на перший погляд здавались далекими від мого реального життя.

5. ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ. ВИСНОВКИ

5.1 Оцінка власних результатів та успіхів

У процесі створення сценічного образу Першої Доньки в рамках дипломної вистави «Замазура» я почала краще розуміти як робити аналіз драматургічного матеріалу, самостійно працювати з емоційно-експресивними станами персонажа та формувати психологічно складний та багатогранний сценічний образ. Особливим професійним досягненням вважаю уникнення спрощеного трактування героїні як виключно нещасної, ображеної або ж плаксивої жертви зовнішніх обставин.

Упродовж тривалого процесу репетицій я змогла розкрити глибокий внутрішній діапазон персонажа, і паралізуючий страх перед покаранням, вимушену покірність і затаєну гідність – притаманну особистість, але покалічену тоталітарною системою. Завдяки цьому підходу мені вдалося створити не просто образ, побудований на візуальних засобах, а й художньо довершений та психологічно правдивий типаж. Він здатний викликати у глядача не лише співчуття, але й відчуття дискомфорту, що точно передає реалії повсякденного життя. Суттєвим практичним досягненням стала також робота над підтекстом і технікою безперервного внутрішнього монологу. Я опанувала не лише технічну майстерність передачі тексту у відповідності до ролі, а й навичку підтримки активного внутрішнього існування персонажа у ситуаціях тривалого мовчання, сцен публічного приниження чи високої емоційної напруги. Це дозволило зробити кожен дію й стан героїні на сцені органічною та переконливою, наповнюючи її присутність змістовністю навіть тоді, коли вона перебувала на мізансцені без тексту.

Ключовим елементом створення образу стало опанування засобів сценічної виразності та формування специфічної фізичної природи персонажа. Через ретельну роботу з пластикою, а також через створення унікального голосового малюнку (інтонації зі здавленим відтінком, сиплість голосу, використання шепоту) вдалося досягти виразного контрасту між природною безпорадністю

героїні й її внутрішньою вразливістю. Особливо важливою частиною цього процесу стало знаходження тонкої рівноваги між зовнішніми атрибутами крихкості персонажа та його емоційною хисткістю, що дозволило суттєво підсилити психологічну переконливість образу.

ВИСНОВКИ

Основний практичний висновок роботи полягає в тому, що для успішного створення складного сценічного образу необхідно свідомо здійснювати соціально-психологічний аналіз. При цьому процес дослідження ролі є так само важливим, як і кінцевий результат на сцені. Позитивним здобутком творчого процесу став успішний аналіз тексту. Наступним етапом стало застосування біографічного методу, в рамках якого було ретельно відтворено "життєвий роман" вихованки, Першої дочки. Вивчення її детальної передісторії, аналіз дитячих травм і соціальних факторів, що вплинули на скоєні нею правопорушення, дали можливість глибоко зануритися в обставини запропонованого світу та знайти виправдання вчинків героїні на сцені. Для утримання високого акторського тону під час сценічного мовчання та в моменти гострих конфліктів активно застосовувався метод внутрішнього монологу. Безперервна лінія прихованих думок Першої Доньки, побудована на панічному страху, слабкості, допомогла зберегти внутрішню напругу.

6. ДЖЕРЕЛА

1. Гловацький Я. Замазура // Антологія сучасної польської драматургії. Київ: АКТ, 2000. С. 115–168
2. Курбас Л. Філософія театру / Упоряд. М. Лабінський. Київ: Вид-во «Основи», 2001. 917 с.
3. Документальні матеріали про жіночі колонії для неповнолітніх та кримінальне середовище, для більшого розуміння поведінки.
- 4.«Цензорка» художній фільм 2021 року Світова прем'єра фільму відбулася 1 вересня 2021 року

7. ДОДАТКИ

“Замазура”

Януш Гловацький

Дійові особи та виконавці

Попелюшка - Джим Паола - Елізабет

Принц - Лисенок Анастасія

Заступниця - Сорока Єлізавета

Режисер - Вечерніков Андрій, Трембецький Владислав

Помічниця режисера - Тертій Катерина

Перша Дочка - Дядечко Валерія

Друга Дочка - Головка Вікторія, Тертій Катерина

Батько - Артемова Яна, Вітчинкіна Олександра

Мачуха - Вітчинкіна Олександра, Артемова Яна

Чаклунка - Трембецький Владислав, Головка Вікторія

Викладачі майстерні

Викладач з акторської майстерності - Артем Атаманюк

Викладачка з акторської майстерності - Ольга Петровська

Викладачка зі сценічної мови - Людмила Ардельян

Викладач зі сценічного руху - Назар Майборода